

כל אחד חייב לגלות חלק תורתו שנמסר למשה רבינו ארבעים יום ונשתכח ממנו!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

משה רבינו שורש נשמות ישראל שכבר קיבל חלק זה בתורה בהר סיני.

ויש להביא סימוכים לכך ממה ששינו בגמרא (נדה ל:): על העיבור במעי אמו: ”ומלמדין אותו כל התורה כולה... וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה”. ולכאורה תמוה, מאחר שבסופו של דבר שוכח כל התורה, איזה תועלת יש ללמד אותו במעי אמו כל התורה.

וביאר ה”נועם אלימלך” ב”ליקוטי שושנה” (ד”ה משוך חסדך), כי אם לא היו מלמדים את הנשמה תחילה כל התורה, לא היה באפשרי בדרך הטבע שישגי האדם אחרי לידתו בתוך הגוף החומרי את התורה שהיא חכמתו של הקב”ה, ובלשון קדשו: ”אם לא היו מלמדין אותה, לא היה באפשרי לקבל וללמוד אחר כך את התורה, לכן מלמדין אותה מתחילה כדי שאחר כך בנקל תוכל לקבל וללמוד התורה”.

הנה כי כן ענין זה באופן כללי היה גם כן אצל משה רבינו שכלל בתוכו כל נשמות ישראל, כי כל מה שלמד ושכח באותם ארבעים יום, היה חלק תורתם של כל ישראל עד סוף כל הדורות שעדיין לא הגיע הזמן לגלותו, ואם לא היה נשתכח ממנו היה חייב לגלותו לכל ישראל כדי שלא יהיה בכלל כובש נבואתו, אולם על ידי שכבר למד ושכח יכולים אנו להשיג חלק זה שכבר למד אף שכבר נשתכח ממנו.

ומה מאד יומתק להבין בזה מאמר ה' (מלאכי גכב): ”זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים”. כלומר הקב”ה מתחנן אלינו, לזכור את תורת משה שלמד ארבעים יום בהר סיני ונשתכח ממנו, כדי שיוכל כל אחד מישראל להשיג חלקו בתורה בדור שלו, נמצא כי על ידי שאנחנו עמלים בתורה, אנו מחזירים למשה רבינו את חלק התורה שנשתכח ממנו בהר סיני.

מענה יאיר לנו להבין ביתר שאת פירוש הפסוק בדרכו של החתם סופר: ”וידבר ה' אל משה לאמר” - ”אל משה” דייקא, שקיבל בהר סיני גם חלק תורתם של כל ישראל, ”דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה” - תרומה היא אותיות ”תורה מ”, כלומר מזה שהתורה ניתנה למשה רבינו במתנה, רק אחרי שלמד תורה בשמים מ' יום והיה שוכח כל מה שלמד, תלמדו מזה לקח טוב, ”מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי”, שכל אחד מישראל צריך לנדב את לבו לעסוק בתורה, כדי להחזיר בכך את חלק תורתו שנשתכח ממשה רבינו.

הנה כי כן הרווחנו להבין כוונת המדרש: ”ויקחו לי תרומה, הדא הוא דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם”. הביאור בזה על פי מה שמצינו בגמרא (מנחות סה:): ”וספרתם לכם, שתהא ספירה לכל אחד ואחד”. מבואר מזה כי בכל מקום שכתוב ”לכם”, הכוונה בזה לכל אחד ואחד בנפרד.

וזהו שאומר לנו הקב”ה: ”כי לקח טוב נתתי לכם” - ”לכם” דייקא, לכל אחד ואחד נתתי חלק מיוחד בתורת אל באתם מ' יום שלמדתי תורה עם משה והיה משכחה, לכן אני מבקש מכם: ”תורתי אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם”, כי רק בכך תלוי הדבר לגלות את התורה שנשתכח ממשה.

פליאת האלשיך: הלא הקב”ה ידע שמשה ילמד וישכח, מדוע אם כן לא נתן לו את התורה במתנה מיד
חיד”א: ”האחרונים יכולים לחדש מה שלא יכלו הראשונים, כי עדיין לא הגיע זמן החידוש ההוא”
מ' יום גילה הקב”ה למשה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שנשתכח ממנו כדי שלא יתגלה טרם הזמן
בזכות משה שכבר למד חלק התורה שלנו אף שנשתכח ממנו, יכולים אנו לגלות כל אחד חלק תורתו
”זכרו תורת משה עבדי”, הקב”ה מתחנן אלינו לזכור חלק התורה שנשתכח ממשה כי הוא שייך לנו

שלא היה יכול להתגלות מקודם אפילו על ידי הראשונים כמלאכים.

ויש לרמז ענין זה בפרשת המן (שמות טז ד): ”ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים”, היא התורה שנקראת לחם כמבואר בגמרא (חגיגה יד). ככתוב (משלי ט ה): ”לכו לחמו בלחמי”, שהקב”ה משפיע לנו מן השמים, ”ולקטו העם דבר יום ביומו”, בכל יום צריך ללקט ולברר חידושי תורה השייכים לאותו יום, הנה כי כן איך זה משתלב עם מאמר המדרש: ”אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולן נאמרו למשה בסיני”.

ארבעים יום בשמים בבחינת מ' יום של יצירת הולד

ונראה לבאר הענין בזה, על פי המבואר בספרים הקדושים הטעם ששהה משה רבינו בשמים ארבעים יום כדי לקבל את התורה, כי ארבעים ימים הללו היו בבחינת יצירת הולד, כלומר יצירה חדשה לכלל ישראל שנתהוו לעם התורה. וכן כתב ב”שפתי כהן” (פרשת עקב ד”ה ואשב): ”ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה, מה שהיו ארבעים יום כנגד יצירת הולד, כמו שיצירת הגוף בארבעים יום כן היה צריך ארבעים יום לתורה”.

והנה ידוע כי משה רבינו כלל בתוכו כל ששים רבוא נשמות ישראל, כמבואר במדרש תנחומר (פרשת בשלח ד”ה אז ישיר): ”משה ובני ישראל, משה שקול כנגד כל ישראל”. מעתה יתבאר היטב הטעם שקיבל משה בארבעים ימים הללו את כל התורה כולה, גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש עד סוף כל הדורות, כי כל הנשמות היו כלולות בו והיה צריך לקבל גם את חלק תורתם.

אולם מכיון שעדיין לא ניתנה רשות לגלות חלקים הללו בתורה, עד שיגיע הזמן להתגלות על ידי אותם תלמידי חכמים כל אחד בדורו, לכן נשתכחו ממשה כדי שלא יוכל לגלותו לישראל לפני הזמן. אולם מה שאנו יכולים להשיג כל אחד חלקו בתורה, הוא רק בזכות

תורה עם משה רבינו ארבעים יום למרות שהיה משכחה, על פי מה שכתב ב”דרשות החתם סופר” (חלק ב דף תו טו ג) לפרש מקרא קודש בפרשתנו:

”ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. פה נרמז מה שאמרו חכמינו ז”ל (ויק”ר כב א), שבאותו מ' יום ניתן למשה רבינו ע”ה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, והיינו בעוסק בתורה לשמה זוכה לכוון חלקו שניתן לנשמתו בסיני... והיינו ויקחו לי תרומה - תורה מ', מאת כל איש, כי כל העוסק בתורה מצליח, (מגילה ו: ויגעתי ולא מצאתי אל תאמיני, ואת אשר ידבנו לבו, ומחדש ומוציא סברא מלבו חידושי תורה, תקחו את תרומתי, כי שלי הוא וכולם ניתנו מרועה אחד”.

נמצינו למדים מדברי ה”חתם סופר” יסוד גדול, כי באותם ארבעים ימים ששהה משה רבינו בשמים, מסר לו הקב”ה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ובוזה מפרש ה”חתם סופר” כמין חומר את הפסוק: ”ויקחו לי תרומה” - אותיות תורה מ', לרמז שהקב”ה נתן את התורה למשה מ' יום, כדי לגלות לו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ומזה נשכיל להבין כי ”מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי”, שכל אחד צריך לגלות חלקו בתורה שנתגלה למשה באותם מ' יום.

ונראה להרחיב בדבריו הקדושים, בהקדם להתבונן במאמר המדרש הנזכר (ויק”ר כב א): ”אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולן נאמרו למשה בסיני, שנאמר (קהלת א י) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, חבירו משיב עליו, כבר היה לעולמים”. מבואר מזה כי אין שום דבר חדש בתורה, כי הכל כבר נאמר למשה מסיני.

אמנם יש לתמוה על כך, ממה שכתב הגה”ק החיד”א ב”דבש לפי” (מערכת ח אות ג): ”האחרונים יכולים לחדש מה שלא יכלו הראשונים, כי עדיין לא הגיע זמן החידוש ההוא”. נמצינו למדים מזה, כי בכל דור ודור מתגלים חידושי תורה שלא נתגלו עד היום, כי כך גורה חכמתו יתברך שחידושי תורה הללו יתגלו דוקא על ידי חכמי התורה שבדור ההוא,

בפרשתנו פרשת תרומה: ”וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי”. חכמינו ז”ל דרשו על כך במדרש (שמו”ר לג א): ”הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם”.

וצריך ביאור: א) מהו הקשר בין ”לקח טוב נתתי לכם”, שהכוונה על התורה הקדושה שנתן לנו הקב”ה, לפסוק: ”ויקחו לי תרומה” שאינו מדבר על התורה. ב) לשם מה מבקש הקב”ה מאתנו: ”כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם”, הלא ברור כי אחרי שקיבלנו את התורה על הר סיני, מוטלת עלינו החובה ללמוד וללמד ולשמור ולעשות.

”תרומה אותיות מ' תורה”

כדי לבאר כל זה נקדים מה שכתב בעל הטורים” כאן: ”תרומה אותיות מ' תורה”. ומקור הדבר בזהוה הקדוש (פרשת קרח קעט): ”אית תרומה מדאורייתא תורה מ', והאי איהו תרומה, תורה דאיתייביבת בארבעים יום”. הרי מבואר כי מלת תרומה” רומזת על ”תורה מ'” - תורה שניתנה למ' יום.

הנה כי כן יפה דרש המדרש על פסוק זה: ”הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, אל תעזובו את המקח שנתתי לכם”. אך עדיין צריך ביאור איך יתפרש לפי זה המשך הכתוב: ”ויקחו לי תרומה” - תורה מ' - ”מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי”, מהו הלקח שעלינו ללמוד, ממה שנתן הקב”ה את התורה למשה רבינו ארבעים יום.

נקדים מאמר תמוה בגמרא (נדרים לח:): ”אמר רבי יוחנן, בתחילה היה משה למד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר (שמות לא יח) ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו”. נמצינו למדים מזה, כי ארבעים ימים שלמים למד משה רבינו תורה מפיו הקב”ה ומשכחה, עד שמסר לו הקב”ה את התורה במתנה בסוף ארבעים יום: ”ככלותו לדבר אתו”.

ותמה ב”תורת משה” להאלשיך הקדוש פרשת כי תשא (שם), הלא ברור שהקב”ה ידע מראש, כי משה רבינו לא יוכל לזכור את התורה רק אם יקבל את התורה במתנה, אם כן מה ראה על ככה ללמדו תורה כל ארבעים יום שהיה משכחה, עד שניתנה לו במתנה בסוף ארבעים יום.

והאריך לבאר בדברי קדשו, כי מה שלמד הקב”ה עם משה תורה ארבעים יום, היה כדי לזכך את טבעו בבחינת יצירת הולד שהיא ארבעים יום, כמבואר בגמרא (בכורות כא:): ”יצירת הולד באשה ארבעים יום”, לכן רק אחרי ארבעים יום שכבר נזדכך טבעו, היה מוכן לקבל את התורה במתנה שלא תשתכח ממנו עכדה”ק.

מ' יום למד משה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש

כדרכה של תורה שנדרשת בשבעים פנים, נראה לומר ביאור חדש על מה שלמד הקב”ה

רעיון נשגב מהגה"ק מאוסטרובצה זי"ע על מדת הבטחון שצריך ללמוד מהדגים!

היצר, אשר תמיד הוא פורש מכמורת לרגליו, אז השי"ת עוזר לו שלא יפול, אבל מי שסובר בדעתו שהולך בדרך ישר ואינו מעלה על לבו כלל לירא מרשת היצר, זה האיש ח"ו בפתע פתאום נופל לבאר שחת, וזה כיוון במה שקודם אמר לי 'שב', ואחר כך אמר לי 'ראית', עד כאן שמעתי מפה קדשו".

"כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין"

הנה כי כן הרווחנו למצוא טעם מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש, כי בששת ימות החול אנו עוסקים במלאכה כדי להתפרנס, אבל בשבת קודש שאסור בעשיית מלאכה אין אנו עושים שום השתדלות להתפרנס, אמנם הפלא הוא שדוקא מיום השבת אנו מתפרנסים בכל ימות השבוע, ככתוב (בראשית ג): "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו".

יומתק לבאר בזה מה שמצינו בזה הקדוש (פרשת יתרו פח): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין". והביאור בזה כי בימות החול שאנו עוסקים במלאכה, הרי עלולים לטעות ח"ו ב"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אבל בשבת קודש שאין אנו עושים שום מלאכה אי אפשר לטעות ב"כוחי ועוצם ידי", לכן מראה לנו הקב"ה שכל השפע שיש לנו נמשך דוקא מיום השבת שאז אנו בוטחים בה'.

על פי האמור נשכיל להבין הטעם שאנו נוהגים לאכול דגים בשבת קודש, כי היות שלקח נשגב זה אנו למדים מהדגים, שהקב"ה שומר עליהם דוקא מאותו מקום שהם בוטחים בה', על כן אוכלים דגים לכבוד שבת קודש, ללמדנו שדוקא משבת קודש שאין אנו עוסקים במלאכה ואנו בוטחים בה', נמשך מיום זה שפע לכל ששת ימי המעשה.

והנה ככל החזיון הזה קרה לנו בנס פורים, כי כשנפל הפור על חודש אדר שמזלו דגים שמח המן, כמבואר במדרש הנ"ל שאמר: "כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותן". אבל טעה בזה שהרי אדרבה משום שראו ישראל באיזו צרה גדולה הם נמצאים, עד אשר אין להם על מי להישען כי אם על אבינו שבשמים.

הנה כמקרה הדגים קרה להם שמאותו מקום שהם בוטחים בה' הקב"ה שומר עליהם, והמן שבטח בכוחות עצמו לא היה מן הבולעים אלא מן הנבלעים. נמצא שדוקא ענין זה שהפור נפל על חודש אדר שמזלו דגים היה סימן טוב לישראל, שמחמת שאין להם על מי להישען אלא על אבינו שבשמים יזכו להיות מן הבולעים ולא מן הנבלעים.

מעתה נזכה להבין מה שברא הקב"ה את צורת הכוכבים בחודש אדר שמזלו דגים, שני דגים שפונים לכיוונים הפוכים ראשו של זה מול זנבו של זה, כדי ללמדנו דעת שנס פורים שקרה לנו בחודש אדר היה רק בזכות שהיינו בבחינת דגים, שתמיד ראשו של הנבלע הוא מול זנבו של הבולע, כי מאותו מקום שהוא בוטח בה' אין לו ממה לפחד, ודוקא מאותו מקום שהוא בטוח בעצמו משם יפול בבאר שחת, ומזה נשכיל לדעת לבטוח תמיד בשם ה' כי שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט.

(מתוך שבילי פנחס על פורים אדר מאמר ה)

ענינו, כי הוא חושב שתמיד יוכל לברוח מהם כאשר רק יתקרב לבלוע אותו. אך לעומת זה יש לו פחד גדול מהדגים הגדולים שנמצאים מאחורי זנבו, שהרו אותם הוא איננו מסוגל בעיניו שבראשו, ובהכרח הוא בוטח בה' שישמור אותו מהדגים הגדולים שמאחורי זנבו.

לכן מראים לנו מן השמים, כי מאותם הדגים הגדולים שנמצאים מאחורי זנבו אין לו ממה לפחד, כי מן השמים שומרים עליו שלא יבלעוהו משום שהוא בוטח בה', אך דוקא מלפניו ששם הוא סמוך ובטוח בעיניו הפקוחות בבחינת: "כוחי ועוצם ידי", משם בולעים אותו הדגים הגדולים, ללמדנו שכל זמן שהאדם בוטח בה' ולא בכוחות עצמו, הוא יכול להיות סמוך ובטוח שהקב"ה ישמור עליו, אבל אם הוא סומך ח"ו על עצמו, כי אז דוקא משם הוא עלול ליפול בבאר שחת עכדה"ק.

מעשה רב מהרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע

בענין זה ראוי להביא עדות נאמנה מהרה"ק מבערזאן זי"ע ב"שפת אמת" (פרשת ראה), אשר שמע בעצמו מפה קדשו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע:

"שמעתי מפי מחותני אדמו"ר הרב הקדוש ר' מאיר זללה"ה מפרמישלאן, שאמר בחג השבועות: 'היום באתי על כוונת אדמו"ר הקדוש מוה"ר מרדכי מקרימיניץ'. וסיפר: פעם אחת נסע בעגלה אחת עמי בצוותא חדא בימי החורף, והגענו אל מקום אחד מדרון משופע מאד כידוע בימי החורף, ודמיתי שברגע זה יהפך הגלגל וח"ו היינו כולנו מסוכנים אם היה מתהפך שמה הגלגל, ואני הייתי אז רך בשנים ועמדתי בזריזות לדלג מן העגלה, ואחזני בידו ואמר לי: 'שב שב לא יהיה כלום', וכן היה שעברנו שמה בשלום.

אחר כך באנו אל מקום אחד, אשר לא היה כל כך משופע ומדרון, ולא עלה בדעתי כלל שתתהפך שם העגלה ויאשתי עצמי מלדלג שמה, והנה פתאום נתהפכה העגלה ונפלנו כולנו על השלג, והתחיל אדמו"ר לצחק ואמר לי: ראית, ולא הבנתי כוונתו מה שאמר לי אז 'ראית', עד היום חג השבועות בבוקר קודם התפלה באתי על כוונתו.

וזהו שלימד אותי דרך להשי"ת, שבאם האיש הישראלי הולך תמיד בדאגה ובמפח נפש, ודואג ומתיירא שלא יפול ח"ו ברשת

במסגרת עסקנו בשבועות שעברו על המנהג לאכול דגים בשבת קודש, דבר בעתו מה טוב לשלב ענין זה, עם חודש אדר שזכינו השבוע להיכנס בו, אשר כפי הידוע מדברי חכמנו ז"ל בספר יצירה ובכמה מקומות: "מזל אדר דגים". ענין זה אף יש לו קשר לעצם הנס של פורים בחודש אדר כמבואר במדרש (אסתר רבתי ז יא):

"הפיל פור הוא הגורל לפני המן, בא לו מזל דגים שהוא משמש בחודש אדר ולא נמצא לו זכות, ושמח מיד ואמר אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות, ולא עוד אלא שבאדר מת משה רבן, והוא לא ידע שבז' באדר מת משה ובז' באדר נולד משה, ואמר כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותך. אמר לו הקב"ה, רשע, דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין".

לקח נפלא מהדגים

מהגה"ק מאוסטרובצה זי"ע

ויש לומר הביאור על כך, על פי מה שציירו חכמי האוסטרולגים הכוכבים הנראים בחודש אדר בצורת דגים, שני דגים הפונים לכיוונים הפוכים, כאשר ראשו של דג אחד מופנה מול זנבו של הדג השני, וצריך להבין מה ביקש הקב"ה המסבב כל הסיבות לרמז בזה שיצר את הכוכבים בחודש זה דוקא בציור כזה, שני דגים ולא דג אחד, וגם שני דגים שפונים לכיוונים הפוכים ולא שניהם לאותו כיוון, הלא דבר הוא.

ונראה למצוא פתרון לחידה זו, על פי מה שמצאתי בקונטרס "משמרת כהונה" שנדפס בסוף ספר "אור תורה", שיחה נפלאה ששח הגאון הקדוש רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע לאחד מחסידיו, ואלו תוכן דבריו בתוספת ביאור:

חוקרי הטבע בדקו ומצאו דבר פלא בענין דגים שנמצאו בלועים בתוך דגים הגדולים מהם, הם השתוממו ונדהמו שאף פעם לא מצאו שיהיה ראשו של הדג הבולע כנגד ראשו של הדג הבולע וזנבו כנגד זנבו, אלא תמיד ראשו של הדג הבולע כנגד זנבו של הבולע. פתח הגה"ק מאוסטרובצא ואמר:

העולם מבארים סיבת הדבר, שיש כאן לקח נשגב שאנו יכולים ללמוד מהדגים במדת בטחון בעיני פרנסה, כי היות שהדג הבולע מחפש את פרנסתו בכך שהוא רודף אחרי הדגים היותר קטנים שבזרעים ממנו, אם כן תמיד בהיותו רודף אחריהם ראשו של הבולע הוא כנגד זנבו של הבורח ממנו, ואם היה מצליח להשיגם ולבולעם כי אז היה זנבו של הבולע מול זנבו של הבולע וראשו כנגד ראשו.

לכן מראים לנו מן השמים, כי את מי שהוא רודף אחריו אף פעם לא יצליח להשיג, רק הקב"ה מזמין לו דג שבא מולו ואינו בורח ממנו, ולכן כשהוא בולע אותו נמצא שראשו של הבולע הוא מול זנבו של הבולע וזנבו של הבולע כנגד ראשו של הבולע.

לקח נשגב במדת בטחון

מזה אנו חייבים ללמוד לקח נשגב בענין ההשתדלות שאנו עושים בפרנסה, לבל נחשוב שההשתדלות שלנו הוא שמביא לנו פרנסה, אלא הכל מן השמים כי מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, ומה שאנו עושים השתדלות הוא רק משום שכך נגזר עלינו בחטא אדם הראשון (בראשית ג יט): "בזעת אפריך תאכל לחם", אבל למעשה הקב"ה מסבב ומזמין לנו את פרנסתנו כפי שנגזר עלינו שלא בקשר להשתדלותנו.

הוסיף על כך הגה"ק מאוסטרובצה זי"ע, ואמר טעם חדש על הלקח הנשגב שיש ללמוד מהדגים בענין זה, על פי המבואר בזה הקדוש (פרשת נשא קטט): כי הדגים יש להם עיניים פקוחות שאינן נסגרות אף פעם. זאת אומרת שהדג אינו ישן כשאר הברואים, רק הוא תמיד ער ועומד על המשמר שלא יבלע על ידי הדג היותר גדול ממנו.

והנה בהיות שיש לו עיניים פקוחות לראות מי הוא זה שבא כנגדו, לכן אינו מפחד כלל מהדגים הגדולים שהוא רואה מול